

Dr. Helena Wasilewska

Instytut Organizacji i Zarządzania, Politechnika Wroclawska, Polska

Znaczenie leasingu w polskiej gospodarce

Przedstawiono leasing w świetle obowiązujących regulacji prawnych w Polsce, dynamikę i strukturę rynku leasingu oraz czynniki popularności tego instrumentu finansowego.

umowa leasingu, aspekty prawne, rynek leasingu, czynniki rozwoju

W krajach rozwiniętych gospodarczo leasing jest powszechnym narzędziem finansowania i rozwoju inwestycji, ze względu na jego zalety. Jest to szczególnie sposób finansowania działalności gospodarczej umożliwiający przedsiębiorstwu korzystanie z rzeczowych składników majątkowych bez konieczności ich nabycia [4]. Podstawą leasingu jest umowa stron. Od 9 grudnia 2000 roku umowa leasingu przestała być umową nienazwaną w ujęciu cywilnoprawnym. Umowa ta została zdefiniowana w znowelizowanym kodeksie cywilnym (art.709) [11]. 1 października 2001 roku do ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych i ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych dodano nowy rozdział opodatkowanie stron umowy leasingu, zawierający szczegółowe unormowania odnośnie praw i obowiązków podatkowych finansującego i korzystającego [12].

Leasing został ponadto uregulowany w znowelizowanej ustawie o rachunkowości, która obowiązuje od 1 stycznia 2002 roku. Kryteria klasyfikacji umów leasingu i sposobu ujęcia w księgach transakcji leasingowych reguluje art.3, ust.4. tej ustawy [13]. Umowa leasingu określona dla celów rachunkowości i celów podatkowych jest pojęciem szerszym od zdefiniowanej w kodeksie cywilnym. Przedmiotem umowy leasingu w myśl przepisów o rachunkowości i przepisów podatkowych są nie tylko rzeczy (ruchome i nieruchomości), ale również podlegające amortyzacji wartości niematerialne i prawne (tab.1).

W polskim prawie podatkowym wprowadzono jednolitą dla celów podatkowych umowę leasingu operacyjnego i finansowego oraz określono warunki tych umów i kryteria odróżniające te formy leasingu. W świetle przepisów podatkowych opodatkowanie stron umowy leasingu uzależnione jest od tego, która ze stron będzie dokonywała odpisów amortyzacyjnych, a tym samym zaliczała je do kosztów uzyskania przychodów. W związku z tym umowy leasingu podzielono na dwa rodzaje (tab.2), gdzie:

- 1) prawo do amortyzacji przysługuje finansującemu (leasing operacyjny);
- 2) prawo do amortyzacji przysługuje korzystającemu (leasing finansowy).

Ustalone w ramach umowy leasingu operacyjnego opłaty są dla finansującego w pełnej wysokości przychodem podatkowym, a dla korzystającego kosztem podatkowym. Dla finansującego kosztem podatkowym są natomiast odpisy amortyzacyjne. W przypadku leasingu finansowego kosztem podatkowym dla korzystającego są odpisy amortyzacyjne i część odsetkowa rat leasingowych oraz opłata manipulacyjna.

Tabela 1 – Porównanie regulacji prawnych umowy leasingu

Art.709 kodeksu cywilnego	Art.3 ust.4 ustawy o rachunkowości	Międzynarodowy Standard Rachunkowości MSR 17	Ustawa o podatku dochodowym
<p>Leasingiem jest wyłącznie umowa określona w art.709 k.c.</p> <p>Przez umowę leasingu finansujący zobowiązuje się w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa nabyć rzecz od oznaczonego nabywcy na warunkach określonych w tej umowie i oddać tę rzecz korzystającemu do używania albo używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony, a korzystający zobowiązuje się zapłacić finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenie pieniężne, równe co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego.</p>	<p>Jeżeli jednostka przyjęła do użytkowania obce środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne na mocy umowy, zgodnie, z którą jedna ze stron, zwanej dalej „finansującym”, oddaje drugiej stronie zwanej dalej „korzystającym”, środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne do odpłatnego używania lub również pobierania pożytków na czas oznaczony, środki te i wartości zalicza się do aktywów korzystającego, jeżeli umowa spełnia co najmniej jeden z następujących warunków(wymienia się siedem warunków)</p>	<p>Umowa leasingowa jest to umowa na mocy, której w zamian za opłatę lub serie opłat, leasingodawca przekazuje, leasingodbiórca prawo do użytkowania danego składnika aktywów przez uzgodniony okres.</p>	<p>Leasingiem jest umowa nazwana w kodeksie cywilnym, która spełnia warunki określone w ustawie o podatku dochodowym.</p>
<p>Przedmiotem leasingu może być wyłącznie rzecz, którą zgodnie z art.45 k.c.jest przedmiot materialny, rzecz ruchoma lub nieruchomości.</p>	<p>np.1)przenosi własność jej przedmiotu na korzystającego po zakończeniu okresu, na który została zawarta, 2) zawiera prawo do nabycia jej przedmiotu przez korzystającego, po zakończeniu okresu, na jaki została zawarta, po cenie niższej od wartości rynkowej z dnia nabycia, 3) okres, na jaki została zawarta, odpowiada w przeważającej części przewidywanemu okresowi ekonomicznej użyteczności środka trwałego lub prawa majątkowego, przy czym nie może być on krótszy niż ¼ tego okresu. Prawo własności przedmiotu umowy może być po okresie, na jaki umowa została zawarta przeniesione na korzystającego.</p>		<p>Przedmiotem leasingu są tylko niektóre rzeczy, podlegające amortyzacji środki trwałe a także grunty oraz nie zaliczane do rzeczy, podlegające amortyzacji wartości niematerialne i prawne</p>
<p>Korzystający jest zobowiązany do zapłaty na rzecz finansującego wynagrodzenia pieniężnego w uzgodnionych ratach, równych, co najmniej cenie nabycia rzeczy przez finansującego.</p>			<p>Suma opłat ustalonych w umowie, pomniejszona o należny podatek VAT musi odpowiadać, co najmniej wartości początkowej środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych. Jeżeli w umowie została określona cena, po której korzystający ma prawo nabyć przedmiot umowy po zakończeniu podstawowego okresu tej umowy, cenę tę uwzględnia się w sumie opłat.</p>
<p>Umowa powinna być zawarta na czas oznaczony, przy czym określenie czasu trwania umowy leży w gestii stron umowy.</p>			<p>Umowa powinna być zawarta na czas oznaczony, w przypadku umów leasingu operacyjnego - nie krótszy niż określony w umowie.</p>

Źródło: sporządzono na podstawie [3], [11], [12] i [13].

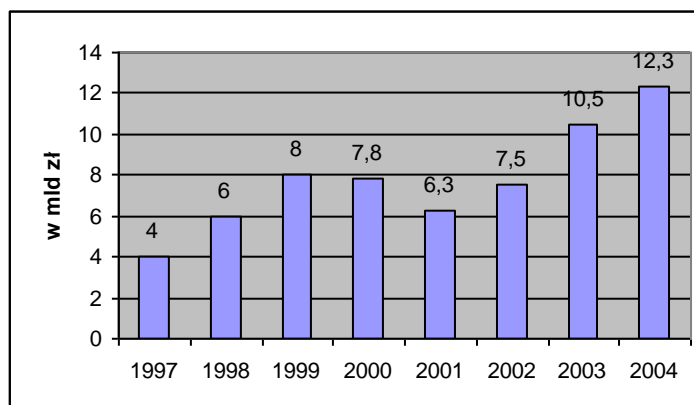
Tabela 2 – Warunki umowy leasingu w świetle ustaw podatkowych

Pierwszy rodzaj umowy- prawo do amortyzacji przysługuje finansującemu (leasing operacyjny)	Drugi rodzaj umowy- prawo do amortyzacji przysługuje korzystającemu (leasing finansowy)
<p>Umowa została zawarta na czas oznaczony, stanowiący co najmniej 40 proc. normatywnego okresu amortyzacji, jeśli jej przedmiotem są rzeczy ruchome lub wartości niematerialne i prawne lub została zawarta na okres co najmniej 10 lat, jeśli jej przedmiotem są nieruchomości.</p> <p>Suma ustalonych w umowie opłat, pomniejszona o należny podatek od towarów i usług, odpowiada co najmniej wartości początkowej środków trwałych lub wartości niematerialnych lub prawnych (do sumy opłat wlicza się określoną w umowie cenę, za którą korzystający ma prawo nabyć przedmiot leasingu po zakończeniu umowy).</p> <p>Finansujący nie korzysta ze zwolnień w podatku dochodowym.</p>	<p>Umowa została zawarta na czas oznaczony.</p> <p>Suma ustalonych w umowie opłat, pomniejszona o należny podatek od towarów i usług odpowiada co najmniej wartości początkowej środków trwałych lub wartości niematerialnych lub prawnych.</p> <p>Umowa zawiera postanowienie, że odpisów amortyzacyjnych w podstawowym okresie umowy dokonuje korzystający.</p>

Źródło: sporządzono na podstawie [12].

Od 2002 roku utrwała się trend rozwojowy rynku leasingu w Polsce (por. rys. 1), co należy tłumaczyć przyspieszeniem wzrostu gospodarczego.

Według danych na koniec 2004 roku aktywa ruchome stanowiły 86%, natomiast nieruchomości 14% całego portfela leasingowego. W strukturze ruchomości dominują środki transportu drogowego (71,6%). Struktura ta znacznie odbiega od rynków europejskich. Średni udział środków transportu drogowego w ogólnych obrotach leasingu w Europie nie przekracza bowiem 20%. [8]. Poziom 30% przekraczają takie kraje jak: Norwegia, Dania, Rumunia i Słowacja.

Rysunek 1 – Wartość netto leasingu ogółem w Polsce
Źródło: Związek Przedsiębiorstw Leasingowych, cyt. za [10].

Niezwykle dynamicznie rozwija się leasing samochodów osobowych (rys. 2). Do 2000 roku leasing samochodów osobowych nie przekraczał 1% udziału w całości polskiego rynku, podczas gdy na koniec 2004 roku udział tego segmentu w ogólnej wartości leasingu aktywów ruchomych osiągnął poziom 16%.

Dynamiczny rozwój leasingu środków transportu drogowego w ostatnim okresie spowodowany jest zwiększonym popytem na ciężarówki ze strony polskich firm transportowych, które rozwijają działalność w krajach UE.

Większe zainteresowanie leasingiem aut osobowych wynika ze zmiany przepisów podatkowych. Zgodnie z nową ustawą o podatku VAT od zakupu samochodów osobowych (także w leasingu) można odpisać połowę podatku VAT zawartego w cenie pojazdu [6].

Stosunkowo niski jest udział maszyn i urządzeń w portfelu leasingu aktywów ruchomych (23,7%). Choć wartość tego segmentu systematycznie rośnie, to jednak przyrost ten jest mniejszy niż dynamika przyrostu całego rynku.

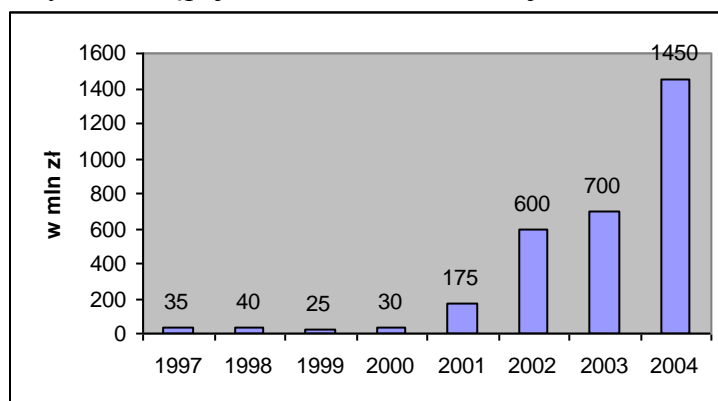
Przedsiębiorcy najbardziej zainteresowani są: sprzętem budowlanym, maszynami poligraficznymi, wózkami widłowymi, sprzętem medycznym, maszynami rolniczymi. Leasing maszyn i urządzeń staje się dla firm coraz bardziej atrakcyjny. Głównymi przyczynami takiego stanu są przede wszystkim przewidywania co do utrwalenia się dobrej koniunktury gospodarczej oraz wyższa skłonność do inwestycji wśród przedsiębiorstw.

Największą skłonność do leasingu w segmencie maszyn i urządzeń przemysłowych przejawiają przedsiębiorcy z Turcji, Włoch i Hiszpanii. Wskaźniki udziału maszyn i urządzeń w ogólnej wartości leasingu ruchomości wynoszą odpowiednio: 57,3%, 52,5% i 40%. W Niemczech wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 10,8%, w Austrii 12,4% i Szwajcarii 10,4% [7].

Rynek nieruchomości w Polsce jest oceniany jako niedojrzały i niestabilny. Od 2004 roku rynek ten rozwija się jednak bardzo dynamicznie. W porównaniu do 2003 roku ten segment leasingu osiągnął wzrost na poziomie 208% [10]. Przedsiębiorstwa zgłaszają coraz większe zapotrzebowanie na biura, centra handlowe i usługowe, a także hotele. Leasing nieruchomości może stać się sposobem na sfinansowanie inwestycji komunalnych, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Jednostki te mogą bowiem prowadzić inwestycje polegające na budowie budynków użyteczności publicznej, ośrodków zdrowia czy oczyszczalni ścieków bez zaangażowania w całości własnych środków i bez naruszenia ustawowego limitu zadłużenia.

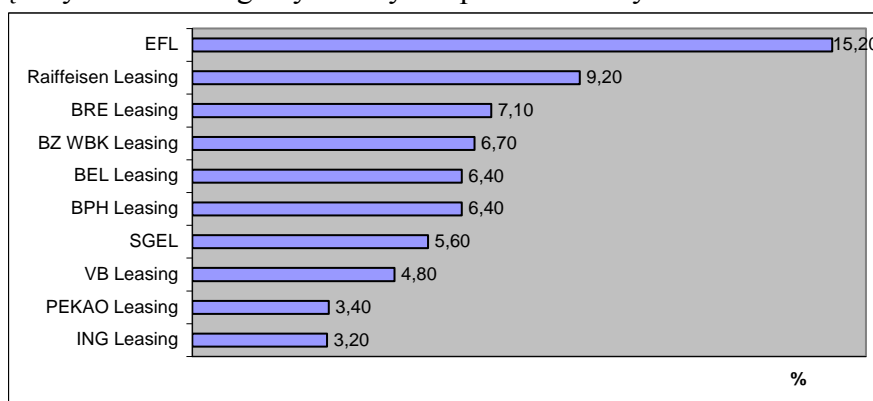
Największą popularnością cieszy się leasing operacyjny. Ten rodzaj finansowania daje przedsiębiorcom szczególnie z sektora małych i średnich przedsiębiorstw większe możliwości kształtowania własnej, wewnętrznej polityki finansowej i podatkowej. Chodzi tu przede wszystkim o oszczędności związane z efektem tarczy podatkowej oraz uproszczone metody rozliczania VAT-u. W przypadku tej formy leasingu nie ma bowiem konieczności jednorazowego zapłacenia podatku VAT od wartości umowy leasingowej. Zamiast tego przedsiębiorca ma możliwość rozliczenia podatku VAT przy kolejnych płaconych ratach [6].

Na polskim rynku dominują firmy leasingowe powiązane kapitałowo z największymi działającymi w Polsce bankami. Powodem dominacji bankowych firm leasingowych jest możliwość zaoferowania klientom znacznie atrakcyjniejszych warunków finansowania. Liderem pozostaje Europejski Fundusz Leasingowy. Jednak jego udział zmniejsza się w kolejnych latach. Na rynku następuje bowiem dekoncentracja.

Rysunek 2 – Wartość netto leasingu samochodów osobowych
Źródło: Związek Przedsiębiorstw Leasingowych, cyt. za [2].

W 2004 roku zwiększył się udział w rynku takich firm jak: ING Lease, BPH Leasing, BRE Leasing, Raiffeisen Leasing, Bankowy Fundusz Leasingowy, SG Equipment Leasing. Udział największych firm leasingowych w rynku przedstawia rys. 3.

Rysunek 3 – Udziały (%) w polskim rynku leasingu ogółem w 2004 roku
Źródło: Związek Przedsiębiorstw Leasingowych, cyt. za [1].

Mimo dynamicznego rozwoju rynku leasingu w ostatnich dwóch latach, udział inwestycji finansowanych za pośrednictwem leasingu w Polsce wynosi 10%, podczas gdy w Czechach i na Węgrzech udział ten przekracza 20%. W Niemczech wskaźnik ten wynosi niespełna 12%. Jednak ogólna wartość inwestycji w tym kraju jest 15-krotnie wyższa niż w Polsce [7], [8].

O wyborze leasingu jako źródła finansowania przedsięwzięć, decydują korzyści finansowe i pozafinansowe. Podstawowe znaczenie mają takie czynniki, jak: tarcza podatkowa; możliwość finansowania do stu procent inwestycji; ograniczone formalności związane z udzieleniem leasingu i szybkość pozyskania kapitału; mniejsze wymagania w zakresie kondycji finansowej przedsiębiorcy niż w przypadku kredytu bankowego; niskie zabezpieczenia kontraktu leasingowego; elastyczność finansowania inwestycji czyli możliwość dopasowania opłat leasingowych do sytuacji finansowej korzystającego, struktury jego bilansu i założeń danego projektu inwestycyjnego; pozabilansowy charakter leasingu (leasing operacyjny), nie zmniejsza zdolności kredytowej korzystającego; sprawne działanie i kompleksowość usług firm leasingowych.

Jak wynika z badań, najważniejszą przyczyną wyboru leasingu jako źródła finansowania są korzyści podatkowe, dotyczy to zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw [5]. Do innych ważnych czynników wpływających na wybór leasingu należą czynniki organizacyjne, tj. niewielkie formalności związane z zawarciem umowy leasingu oraz szybkość przeprowadzenia transakcji leasingowej.

Najwyższy poziom zadowolenia z leasingu wykazują małe przedsiębiorstwa co należy tłumaczyć tym, że niewielkie firmy mają znacznie trudniejszy dostęp do kapitału niż duże przedsiębiorstwa.

Nowym czynnikiem skłaniającym przedsiębiorców do wyboru leasingu jest dostęp do funduszy strukturalnych. Leasing jest bowiem możliwością MSP na pozyskanie środków z Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw – działanie 2.3 Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje. W odniesieniu do projektów finansowanych w drodze leasingu wydatkiem kwalifikowanym są wydatki netto na zapłatę rat kapitałowych z tytułu leasingu nowych środków trwałych, prowadzących do przeniesienia własności tych środków na korzystającego z wyłączeniem leasingu zwrotnego [14].

Leasing jako instrument finansowy zyskuje na znaczeniu w polskiej gospodarce. Umowę leasingu zdefiniowano w znowelizowanym kodeksie cywilnym. Transakcje leasingowe uregulowano w ustawie o rachunkowości i ustawach podatkowych.

Korzystnie zmienia się również otoczenie makroekonomiczne dla rozwoju leasingu. Wzrost gospodarczy w Polsce, wejście do UE oraz otwarcie rynków unijnych są czynnikami, które decydują o dynamicznym rozwoju rynku leasingu w Polsce. Szczególną popularnością cieszą się środki transportu drogowego a zwłaszcza samochody osobowe. W porównaniu do rynków europejskich, stosunkowo niski jest udział maszyn i urządzeń przemysłowych. Niedojrzały i niestabilny jest jeszcze rynek nieruchomości. Na polskim rynku dominują bankowe firmy leasingowe. Obserwuje się zjawisko dekoncentracji rynku, które jest efektem konkurencji między firmami.

Najważniejszymi przyczynami wyboru leasingu jako źródła finansowania działalności gospodarczej są korzyści podatkowe oraz niewielkie formalności związane z zawarciem umowy leasingu. Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi leasingu jest dostęp do unijnych funduszy strukturalnych, które umożliwiają refundację rat kapitałowych.

Literatura

1. Giza M., Kolejny rekord, *Gazeta MSP Małych i Średnich Przedsiębiorstw* 2005 nr 3, S. 20-21.
2. Giza M., Teoria względności, *Gazeta MSP Małych i Średnich Przedsiębiorstw* 2005 nr 3, 23 s.
3. Gołda M., Leasing, Difin, Warszawa 2002, S. 23-24.
4. Grzywacz J., Współpraca przedsiębiorstwa z bankiem, Difin, Warszawa 2003, 193 s.
5. Okręglicka M., Dlaczego leasing jest popularny, *Finansista* 2004, nr 3, S. 12-14.
6. Peplak T., Rynek się cywilizuje, *Gazeta MSP Małych i Średnich Przedsiębiorstw* 2004 nr 6, S.10-11.
7. Rydzicki T., Kroić na miarę potrzeb klienta, *Gazeta MSP Małych i Średnich Przedsiębiorstw* 2004 nr 6, S. 8-11.
8. Rydzicki T., Konie mechaniczne ciągną leasing, *Gazeta MSP Małych i Średnich Przedsiębiorstw* 2005 nr 3, 22 s.
9. Rydzicki M., Inwestycje czas zacząć, *Gazeta MSP Małych i Średnich Przedsiębiorstw* 2005 nr 3, 24 s.
10. Rydzicki M., Fundamenty dalszego rozwoju, *Gazeta MSP Małych i Średnich Przedsiębiorstw* 2005 nr 3, 26 s.
11. Ustawa z 26 lipca 2000 roku kodeks cywilny, Dz. U. Nr 74, poz. 857.
12. Ustawa z 6 września 2001 roku o zmianie ustaw: o podatku dochodowym od osób prawnych i podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, Dz. U. Nr 106, poz. 1150.
13. Ustawa z 29 września 1994 roku o rachunkowości, Dz. U. z 2002 roku Nr 76, poz. 694.
14. Wytyczne dla wnioskodawców ubiegających się o dofinansowanie w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw działanie 2.3, www.parp.gov.pl/dotacje, 23 marca 2005.

Leasing in current laws regulations in Poland. Dynamics and structure of market and popularity factors of this financial instrument.